

Salánki Anikó

Az elmaradt szüret

Az öreg orvos ült az asztalfőn, kis ásványvizet töltött a borhoz. A falon, körben régi fényképek lógtak cifrázott arany- vagy vékony, sötétre pácolt fakeretben. Időrendben, mert így volt mindig, kezdve a dédszülők megfakult, ódon képeitől a legújabb vidám színesig, amely a felesége legfiatalabb unokájának diplomaosztóján készült. Ez már csak úgy oda volt tűzve az egyik peremhez. Majd egyszer bekeretezteti, de nehezen mozdul már, vacakol a lába. A lakásra egy festés is ráférne, még kettecskén éltek, amikor utoljára megcsináltatták. Mire mindent leszedtek a falról, meg elcsomagolták a féltett porcelánokat, a mindenféle csetrecsotrát, belefáradtak. A szobafestő elég trehány ember volt, a karjára színes indák voltak tetoválva, egész nap hamisan fütyült valami vidám nótát, s néha órákra eltűnt. Az ital szagából tudták, hogy nem volt megelégedve a kínálással, ők sose tartottak itthon tömény alkoholt. Megborzongott, ahogy eszébe jutott az a tíz nap, amíg folyt a munka. A felesége keresztfia meg a neje önagysága megígérte, hogy jönnek segíteni, de mire a visszapakolásra került volna sor, elmentek nyaralni. Küldtek képe lapot, akkor még az járta.

A szomszéd szánta meg őket, átjött a süketnéma öccsével, és egykettőre helyrerakták a nagyobb bútorokat. Ugyan kicsit csodálkozva megkérdezte, hogy miért nem valami rokona jön segíteni, de amikor ránézett elkomorult arcára, ciccegni kezdett, és szó nélkül tolta arrébb a komódot.

Amálka meg egész nap mosogatta, törölgette a dísztárgyakat, némelyik darabot hosszan nézegette, a történetén gondolkozott tán, hogy miként is került hozzájuk. Milyen jókat beszélgettek!

Most meg egyedül van, nem ül az asztalnál senki, csak ő. Ide-oda járnak a gondolatai, néha félhangosan ki is mondja, furán csengenek a szavai, visszaverik a falak.

Nagy a ház, nemzedékről nemzedékre szállt. Persze, amikor gyerek volt, sokan éltek benne, meg hős számra távoli rokonok is

belakták a most üresen álló szobákat. Hozzájuk mindig jöttek vendégek, népes volt a família, rengeteg a barát, a hálás beteg. A nyári kúria mellé még az öregapja telepítette a tíz sor szőlőt, a legszebb volt a környéken. Huszárszőlőnek nevezte, mindenki így emlegette aztán. Sárfehér – jutott eszébe, és megörült a szónak, mert egyre gyakrabban előfordult, hogy töprengenie kellett, főleg a neveken. A puttonyos legények hétrét görnyedtek, mire a sor végére értek, mert a fürtök nehezek voltak, mint a sár, innen volt az elnevezés. Csak a régi filmekben szüreteltek szemrevaló, ringó szoknyás fehércselédek meg lajbis, fehér inges, nyalka legények, nevetgélve meg énekelve. Kutya nehéz és piszkos munka volt, a kiskés, amivel vágták a szívós indákat, néha csontig beleszaladt a kézbe. Egyik évben a késő tavasszal jött fagy mindenütt elvitte a még éppen csak kezdődő termést, de ők egész éjjel füstöltek, száraz levelek hamva pörgött az ég felé, és elűzte a hideget. Sosem volt olyan édes és sok gyümölcsük, mint akkor. Ez annál is feltűnőbb volt, mert sehol másutt nem lógtak fürtök, csak valami kis töppedt-korcs semmiségek. Kérdezték az öregapját, még távoli helyekről is képesek voltak eljönni, hogy miként csinálta, de csak somolygott vékonyka bajusza alatt. Végül a nagy kapacitálásra – meg jó pár pohár borocska után – annyit mondott, hogy ezt a füstöléses trükköt egy Jókai-regényben olvasta, csak úgy blindre próbálta ki, és bevált.

A százkötetes Jókai bordó-arany kötésben ott volt a dolgozószobában, elolvasta mindet. Megkínlódott a nehéz szavakkal, a hosszú leírásokat meg át akarta lapozni, de szentségtörésnek érezte, és minden kisilabizált oldal után elfogta valami kellemes bizsergés, hogy lám, mire képes ő gyerekfejjel.

Aztán mostanra nem maradt, csak négy kötet, a szép, üvegezett barokk-cirádás szekrény is eltűnt. Nem járt utána, ki vette magához, lehet, hogy el is tüzelték. Nem ez volt a legnagyobb baj.

Bozontos szemöldökét összehúzta, és egy kis töprengés után öntött még egy kevés bort.

Persze, ez már nem az ő szőlőjükből van, azt elvették, meg tagosították, valamelyik évben aztán ki is vágták, mert elöregedett. Nem szokott arra menni, minek? Megint ősz van, nézett ki a párás

ablakon. A kerti útra ráférne egy alapos seprűzés, a diófa leveleit meg el kéne égetni, a tuják közül egy kiszáradt, olyan a többi között, mint egy alvadtt vérrel telefröcskölt gyertya. A virágágyás is haldoklik, igaz, az őszirózsát mindig utálta, csak Amálka kedvéért tűrte meg, de mikor egyre-másra vitte el a kórság a töveket, átjárta valami megkönnyebbülés. Rálegyintett, mert nem volt már értelme ezeknek a gondolatoknak. Kivitte a demizsont a kamrába, meglötyögtette, gyorsabban fogy újabban, de nem bánta. A szivart már évtizedek óta nem szívta, az a kis enivaló meg, amit megszvik, nem kerül sokba. A fűtést megoldja a konyhában, egy régi heverőn ott is alszik. Vendég úgysem téved erre.

Amikor majd' hatvan éve végleg hazajött, sokáig kérdezték, vizslatták, míg végül – tán azért, mert más úgysem pályázott volna orvosnak erre a vidékre, meg sokan tisztelték apját is – elfoglalta az orvosi rendelőt. Sosem politizált, kedve sem volt, ideje sem rá, egy idő után mégis csak úgy kapkodta a fejét, amikor egyik napról a másikra már az volt az igazság, ami régen a hazugság. Nem akart belemenni a meddő vitákba, hát idővel nem is győzködték, hogy lépjen be a pártba. Később látta, hogy ráírták vörös ceruzával a személyi anyagára, hogy politikailag megbízhatatlan. Azért, amikor a megyei titkár olyan nagyon beteg lett, őt hívta, nem más. A jó diagnosztizáláshoz nem a politika kell, hanem a tudás.

Azon a régi őszön cselédkönyves orvos volt fent a fővárosban, annyi tanulnivalója volt, meg temérdek munkája a kórházban, hogy néha csak leült a pihenőben, és már horkolt is. Száján át kapkodta a levegőt, dagadt volt az orrmandulája, de nem volt ideje megműttetni. Nehezen, vagy tán sosem hitték el, hogy fogalma sem volt, mi zajlik a városban. Persze, jutottak be kósza hírek, öszszegyűrt újságlapok, és egyre kevesebb ápolónő jött be, az orvosok is fogyatkoztak, lazább lett a kórházi fegyelem. Pizkosak voltak a folyosók, és amikor ezt szóvá tette, a takarítónő elment mellette, mint aki se nem hall, se nem lát. Az osztályos orvost napok óta nem látta. Hónapok óta nem jutott ki a fővárosból, kapkodva írt néha egy postai lapot, meg tán kétszer beszélt az apjával. Dísztáviratot is menesztett, anyjának volt névnapja. Szegfűset küldött, s

már csak az ajtónál jutott eszébe, rózsásat kellett volna, de nem állt újra sorba. Mindenszentek volt, kintről már behallatszott a fegyverropogás, szeretett volna telefonálni. Haza. Megtudni, mi van a családdal, megnyugtatni őket, hogy ő jól van. Volt telefon otthon, valami csoda folytán kapcsolni is tudták a kért számot, hallgatta a bűgást, majd azt, ahogy kicsöng, de nem vette fel senki. A postás-kisasszony sürgette, ő meg csak állt, és nem tudta, mit csináljon. Legszívesebben kirohant volna, át a kórházat övező kopár kerten, ahol a juharfákról is lehullottak már a levelek, és gyúrt-piszkos, valaha fehér köpenyében felszállt volna az első vonatra. Forró homlokát odaszorítva nézett volna ki az ablak előtt elsuhanó tájra, és csak akkor nyugodott volna meg, amikor az ismerős vasutas cinkos mosollyal szalutál, és odadörmögi, hogy mennyire fog örülni a doktor úr. Persze, nem ment. Letette a telefont, a nehéz, fekete kagyló koppanva került a helyére. Soha többet nem vette fel. Egy hét múlva ő szedte ki a törmelékek alól, összetörve, és tette az elégett iratok tetejére, onnan kotorták bele a vödörbe.

Apjára gondolt, aki megbecsült körorvos volt. Lovas kocsival, bricskával járta be a távolabbi falvakat, ment ki a tanyára, a kerék néha megbillent egy mélyedésben, messziről porfelleget kergetett a szél. Télen szán gyűrte le a távolságot, a lovak erősek voltak, nekifeszültek a hószakadásnak. Micsoda telek voltak! Néha úgy kellett az embereknek kiásni a házakat, a gyerekek meg addig játszottak, amíg téglapiros nem lett a kezük. A tavasz meg nagy esőket hozott, a megáradni készülő folyó illatát kilométerekre lehetett érezni. Az évszakok váltakoztak, az élet szépen ment előre, mindennek megvolt a maga helye, ideje, formája. Szépen éltek. Édesanyja tartotta rendben az orvosi kartotékokat, kisebb bajokat maga is megtudott oldani, estére hazakeveredett férje figyelmesen hallgatta a beszámolóit, és helyeslően bólogatott. Két húga cserfes volt, egymás szavába vágva mesélték, mi történt velük, ő meg, a hallgatag nagyfiú, akinek mindig valami könyv van a kezében.

Fájó volt emlékezni. Néha hétszámra lesütött szemmel bódorgott a nagy házban, nem akarta látni a képeket, de nem akarta elpakolni sem. Ha nincsenek a falon, akkor sem menekülhetett volna előlük. Olyan ez, mint az amputált végtag. Fáj akkor is, ha már nincs.

Semmit nem dobott ki a régi holmik közül, már ami megmaradt. Amit meghagytak azok, akik végigpusztították a házat, és vitték, ami a kezükhöz ragadt.

Anyja névnapján kinyitja a szekrényét, végigsimít a ruhákon, óvatosan, mert hiába rakott levendulát a polcokra, a molyok betelepedtek, a hajdani elegáns gyapjúkabáton nagy lyukak éktelenkednek. Apja táskájával járt a rendelőbe és a házakhoz évtizedekig. Nem vitte magával – ez jutott eszébe –, amikor először haza tudott jönni. Sáros lábnyomok éktelenkedtek mindenütt, a fiókok kihúzva, a féltett porcelánkészlet darabokra törve. A táska a fotel alá csúszott, a földig érő, zöld bársonyhuzat miatt nem vehették észre. Kiabált, szólongatta őket, a húgai nevét már vöröslő arccal üvöltötte. Nem válaszolt senki. Akkor sem. Aztán sem. Sosem.

Holnap is lesz nap – ezt mondta az a sebesült katona, akinek már csak a folyosó végén jutott hely, bénán lógott a karja, és rajta kívül senki nem akadt, aki kezdhett volna vele valamit. Sietett a gyógyszeres szekrényhez, magában már sorolta is, hogy miket kell kivennie, de egy pillantás elég volt, hogy lássa, elvettek belőle mindent, a kitépett ajtó az íróasztalra bukott, és lába alatt megcsikordult az üveg. Annyira fiatal volt, és nem tudott kihez fordulni. A huzat kisodorta az ablakpárkányra a függőnyt, beesett az eső. Óvatosan kilesett az ablakon, a kórházzal szemben egy égő tankot látott, és ha valami ösztönnek engedelmeskedve nem kuporodik le, a belőtt sorozat elkaszálja. Mire visszakúszott a folyosóra, a sebesült katona már nem volt a hordágyon.

November 13-án ért haza, előbb nem tudott. Így is keserves volt, állandóan igazoltatták, a vonatok alig jártak, teherautókra könyörögte fel magát.

Soha nem találta meg őket. Senkit a családból, pedig bejárt minden hivatalos meg nem hivatalos utat, keresett, kutakodott, hirdett, ment minden halvány nyom után. Köddé váltak. Amákkát is ott ismerte meg, a Vörös keresztnél. Nem szerelem volt. Kötelék, bizalom, egymás mellett becsülettel letöltött élet. Megigazította a csalén függő tükröt, csak egy pillanatra nézett bele. Csupa ránc, borostás arc, csak a szeme volt olyan, mint azon a régi őszön, amikor a hideg, a szél és az eső szüretelt, nem az ember.

Kinézett az ablakon, lassan leszállt a köd.